

S e megnyugtatóan szétszóróztott déli, természet-szagú mindenességben – furcsa a világ – annak a végtelenségnek az ünneplése történik, amit jobb szó híján tengernek nevezünk. E regényt pedig bizvást tekinthetjük olyan kisenciklopédiának, amelyben a fortyogó események ellenére is a változatlan tengerre vonatkozó képzetek – mintha sok folyam, folyó és patak jóvoltából – sodródtak és gyűltek össze.

GÉCZI JÁNOS

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,
286 oldal, 2000 Ft)

LAJTA ERIKA:

A Pompadour szocialista brigád

Lajta Erika kötetét kézbe véve a harásny, már-már ponyvás borító és a fülszöveg helyére illesztett, kissé iskolásra sikerült szerzői bemutatkozás miatt némi előítélet támadhat bennünk. A Móra Kiadónál gyermekkönyvekkel debütáló, majd a Magyar Naplónál „felnőtt” prózával is bemutatkozó Lajta Erika eddig – ahogyan ő maga fogalmaz – „az irodalmi nyilvánosság számára még meg sem született”. Ha azonban ez így van, már most le kell szögezünk: (1) ezzel a kötetével minden

kétséget kizáróan megszületettnek nyilváníthatja magát; (2) a fent ecsetelt előítéletek az első novella elolvasása után szertefoszlanak, mintha nem is lettek volna.

A kötet tagolása alapján azt kelene hinnünk, hogy négy különálló elbeszélésciklussal van dolgunk. Ez azonban annyiban megtévesztő, hogy noha az első és utolsó ciklus darabjai valóban szabályos novelláknak tekinthetők, a *Málna és ecet* című, önéletrajzi ihletésűnek tetsző elbeszélésfolyam akár kisregényként is értelmezhető, a *Here az anyaméhben* pedig inkább töredékgyűjteményként. A nyitó novellák már vázolják Lajta fő érdeklődési körét, vagy ahogy ő fogalmaz, „kedvenc közeget: a létező szocializmust”. A gyermek- és kamaszéveit a fent nevezett érában végigélő szerző azt a hiányt pótolja, amely – tiszteletre méltó kivételektől eltekintve – a rendszerváltás utáni magyar irodalom egyik fájó hiányossága. Ő ugyanis veszi a fáradságot, és visszatekint a múlt rendszerre, amelyet aztán irodalmi eszközökkel fel is dolgoz. Teszi ezt úgy, hogy az aktuálpolitikától meg részegült legelvetemültebb politikai aktivista sem tudna belekötni. Lajta Erika hozzáállása és megállapításai ugyanis nem politikai vagy erkölcsi természetűek; nem eszmékkel dobálózik, hanem „humor-bonbonokkal”. Úgy láttatja a maga abszurditásában a kor minden egyes torzulását, hogy nem a rendszerre koncentrálnak

hanem annak az emberre gyakorolt hatására. Ezt sem mélylélektani vagy egzisztenciális aspektusból vizsgálja, hanem az élet hétköznapiságának szemszögéből.

A leginkább szarkasztikus címadó novella mellett, amely egy bordélyháznak a marxista közigazdaságtan szellemében való brigáddá szervezését beszéli el, a kötet legerősebb vonulata az önéletrajzi elemeket felhasználó elbeszélésfolyam, mely a kis Erika világra eszmélését bontakoztatja ki előtünk, megszületésétől a rendszerváltás időszakáig. Mind ezt a kor remek hangulati megragadásával, hiteles szereplőkkel és hiteles díszletek között. Nyelvezetén már itt is érezzük a későbbi írásokra oly jellemző jogász szóhasználatot, mely a sorok írója személyében képzett jogászt sejtet. Ez a nyelvezet kiváló eszközhöz

teknikusok, melyek nagyfokú és évezredes absztrakció eredményei, alkalmasak arra, hogy brutálisan szembeötlővé tegyék a jogállami illúzió és a valóságos jogfosztottság között tátongó űrt.

És a szerző ezt ki is használja. A *Here az anyaméhben* című egyperces-gyűjteményben már nem érzelhető a realizmusra hajló szándék. Ezek a lélegzetvételnyi groteszkek

mind-mind a műfaj által kínált legnyilvánvalóbb módon kívánják ráirányítani a társadalmi diszfunkciókra az olvasó figyelmét. És amennyire helytállóan éreztük Lajta ráérzését a múlt rendszer releváns problémáira, legalább annyira „hasítanak” az ezredforduló magyar társadalmáról szült fricskák is. Az egypercesek szinte kivétel nélkül azt az érzést keltik bennünk, hogy egy novella kezdetei, netán végei, de semmiképpen sem ajándékoznak meg az egész érzésével. Ez néhol nagyon jól van így (a „kevesebb néha több” el-

vét szem előtt tartva), a kötet egészét tekintve azonban itt érezzük leginkább a színvonal csökkenését. A három záró novella azonban kétségkívül helyrerázza az egyensúlyt, egyézersmind megerősítve bennünket abban az észrevételünkben, hogy a nagyobb terjedelmű műfajok jobban állnak Lajtának.

Ezek után már csak abban bízhatunk, hogy a fülszövegben említett, még kiadatlan regénytrilógia mihamarább kiadatik, és újabb izgalmas órákat tölthetünk el egy Lajta Erika-kötettel.

FALVAI MÁTYÁS

(Korona Kiadó, Budapest, 2005,
284 oldal, 2500 forint)